

ІННОВАЦІЙНІ КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ГРОМАДЯН У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ: ЧАСТИНА 2

Бондаренко Інна Вадимівна,

студентка четвертого курсу
факультету журналістики із посиленою супутньою юридичною освітою
Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика

Запропоновано найбільш актуальні в контексті євроінтеграційних процесів інноваційні редакції низки статей перспективного Конституційного кодексу України чи іншої країни у частині найбільш ефективного, раціонального та якісного пізнання, визнання, забезпечення та дотримання правового статусу громадян, оперативного попередження порушення цього правового статусу та у разі порушення його максимально можливого відновлення, а також з неминучого притягнення винної особи до відповідного виду, характеру і належного ступеня суворості юридичної відповідальності.

У цьому аспекті розкрита сутність алогічності використання прав, свобод, обов'язків та/або інтересів однієї особи за рахунок відповідного порушення певної базисної категорії правового статусу іншої. Підкреслено, що погіршенням правового статусу соціосуб'єктів є: а) звуження наявного змісту та/або обсягу прав та/або свобод та/або інтересів фізичних та/або юридичних осіб або незбалансоване розширення змісту та/або обсягу їх обов'язків; б) розширення наявного змісту та/або обсягу прав, свобод та/або інтересів держави та/або міждержавних утворень чи незбалансоване звуження змісту та/або обсягу їх обов'язків. Але не є погіршенням або покращенням правового статусу фізичних та/або юридичних осіб розширення наявного змісту та/або обсягу обов'язків фізичних та/або юридичних осіб або звуження змісту та/або обсягу обов'язків держави та/або міждержавних утворень, яке збалансоване відповідним розширенням змісту та/або обсягу прав, свобод та/або інтересів фізичних та/або юридичних осіб.

Запропоновано інноваційне розуміння найвищих соціальних цінностей та меж їх порушення за наявності лише певних виняткових обставин.

Розкрита сутність і вичерпний перелік загальноправових причин, що виключають антисоціальність діяння, а також обставин, що виключають або пом'якшують чи обтяжують вину особи, яка вчинила антисоціальне діяння.

Ключові слова: сутність погіршення і покращення правового статусу громадян та інших соціосуб'єктів; найвищі соціальні цінності та межі можливого їх порушення; причини, що виключають антисоціальність діяння; обставини, що виключають або пом'якшують чи обтяжують вину особи.

Bondarenko Inna. Innovative constitutional foundations for ensuring observance and restoring the legal status of citizens in the context of development of European integration processes: part 2

The most relevant in the context of European integration processes, innovative revisions of a number of articles of the prospective Constitutional Code of Ukraine or another country are proposed in terms of the most effective, rational and qualitative knowledge, recognition, provision and observance of the legal status of citizens, prompt prevention of violations of this legal status and, in the case of violations, the maximum possible restoration, as well as from the inevitable bringing of the guilty person to the appropriate type, nature and appropriate degree of severity of juridical responsibility.

In this aspect, the essence of the illogicality of using the rights, freedoms, duties and/or interests of one person at the expense of the corresponding violation of a certain basic category of the legal status of another is revealed. It is emphasized, that the deterioration of the legal status of social entities is: a) narrowing of the existing content and/or scope of rights and/or freedoms and/or interests of individuals and/or legal entities or unbalanced expansion of the content and/or

scope of their duties; b) expansion of the existing content and/or scope of rights, freedoms and/or interests of the state and/or interstate entities or unbalanced narrowing of the content and/or scope of their duties. But it is not a deterioration or improvement of the legal status of individuals and/or legal entities to expand the existing content and/or scope of duties of individuals and/or legal entities or to narrow the content and/or scope of duties of the state and/or interstate entities, which is balanced by the appropriate expanding the content and/or scope of the rights, freedoms and/or interests of individuals and/or legal entities.

An innovative understanding of the highest social values and the limits of their violation in the presence of only certain exceptional circumstances is proposed.

The essence and comprehensive list of general legal reasons, that exclude the antisociality of an act, as well as circumstances, that exclude or mitigate or aggravate the guilt of a person, who committed an antisocial act, is revealed.

Key words: *essence of deterioration and improvement of the legal status of citizens and other sociosubjects, highest social values and the limits of their possible violation, reasons, that exclude the antisocial nature of the act, circumstances excluding or mitigating or aggravating the guilt of a person.*

Актуальність низки запропонованих у цьому випуску наукового журналу системних правових наукових досліджень зумовлена насамперед положеннями ст. 2 розд. I «Загальні принципи» «Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [1], у частині поваги до демократичних принципів, прав людини та основоположних свобод, що, як визначено, зокрема, в Гельсінському заключному акті Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. [2], Паризькій хартії для нової Європи 1990 р. [3] та в інших відповідних документах щодо захисту прав людини: Загальній декларації прав людини ООН 1948 р. [4], Конвенції Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. [5] та ін., а також поваги до принципу верховенства права [6], що повинні формувати основу внутрішньої та зовнішньої політики Сторін, є основними елементами названої Угоди [1] і червоною лінією пронизують як відповідну «Концепцію судово-правової реформи в Україні» [7], так і останні політико-правові доробки у цьому базисному напрямі розвитку української держави [8].

Базуючись на викладених основних євроінтеграційних принципах, представники наукової школи юриспруденції професора Аланкіра розробили інноваційні редакції тринадцяти статей перспективного Конституційного кодексу України, а рівно будь-якої іншої держави світу, в частині забезпечення дотримання правового статусу фізичних осіб та інших

соціосуб'єктів та максимально можливого його відновлення [9, с. 8–9, 14–19, 20, 79–85; 10, с. 54, 60–66, 79–85; 11, с. 84–103, 455–482], що були не лише досить повно євроінтегровані, а й, головне, презентували подальший конструктивний розвиток відповідних європейських інституцій у контексті вказаних базисних євроінтеграційних принципів і фактично демонстрували високий рівень супроводження євроінтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження доцільно розпочати з урахуванням обмеженого видавничого обсягу цієї наукової статті з викладу лише найбільш актуальних у контексті належного супроводження і розвитку євроінтеграційних процесів інноваційних редакцій статей перспективного Конституційного кодексу України (іншої держави) в частині найбільш ефективного, раціонального та якісного пізнання, визнання, забезпечення та дотримання правового статусу фізичних осіб та інших соціосуб'єктів, оперативного попередження порушення цього правового статусу та у разі порушення його максимально можливого відновлення, а також з неминучого притягнення винної особи до відповідного виду, характеру і належного ступеня суворості юридичної відповідальності [11, с. 84–86, 88–89, 97–99, 102–103, 456–458, 461, 474–475, 480–481; та ін.], а саме:

VI. «Алогічність використання прав, свобод, обов'язків та/або інтересів одного соціосуб'єкта за рахунок відповідного порушення певної базисної категорії правового статусу іншого соціосуб'єкта»:

«Правопорушенням є використання прав, свобод, обов'язків та/або інтересів одного соціосуб'єкта за рахунок відповідного порушення певної базисної категорії правового статусу іншого соціосуб'єкта у будь-якому випадку, забезпечення правового статусу певної групи меншості соціосуб'єктів за рахунок відповідного порушення певної базисної категорії правового статусу аналогічної групи більшості соціосуб'єктів, за винятком випадків, детально та належним чином компенсаційно врегульованих законом».

IX. «Сутність погіршення правового статусу соціосуб'єктів»:

«Погіршенням правового статусу соціосуб'єктів є:

1. Звуження наявного змісту та/або обсягу прав та/або свобод та/або інтересів фізичних та/або юридичних осіб або незбалансоване розширення змісту та/або обсягу їх обов'язків.

2. Розширення наявного змісту та/або обсягу прав, свобод та/або інтересів держави та/або міждержавних утворень чи незбалансоване звуження змісту та/або обсягу їх обов'язків.

Не є погіршенням або покращенням правового статусу фізичних та/або юридичних осіб розширення наявного змісту та/або обсягу обов'язків фізичних та/або юридичних осіб або звуження змісту та/або обсягу обов'язків держави та/або міждержавних утворень, яке збалансоване відповідним розширенням змісту та/або обсягу прав, свобод та/або інтересів фізичних та/або юридичних осіб».

X. «Найвищі соціальні цінності та межі їх порушення за наявності лише певних виняткових обставин»:

«У державі визнаються найвищими соціальними цінностями такі базисні прояви правового статусу людини із таким вичерпним переліком обставин, за наявності яких тільки і можливе їх порушення:

1. Життя людини, якого вона може бути позбавлена лише на підставі:

1.1. Обвинувального вироку суду, який набрав законної сили, за скоєння окремо або у складі іншого кримінального правопорушення умисного вбивства за обтяжуючих обставин, розкрадання будь-яким способом майна в особливо великих розмірах (що у шість і більше разів перевищує місячний дохід потерпілої фізичної особи,

а стосовно державного майна – у дванадцять і більше разів середньомісячну заробітну плату, коли у разі триваючого розкрадання має враховуватися найменший розмір місячного доходу потерпілої фізичної особи або середньомісячної заробітної плати) та за отримання хабара в особливо великих розмірах (що визначається аналогічно, залежно від того у вигляді грошей та/або іншого майна фізичної чи юридичної особи було хабар отримано).

1.2. Обставин, що вказані у п. 4 та п. 5 статті VIII цього Кодексу.

1.3. Обставин припинення втечі особи, законно затриманої чи позбавленої волі.

1.4. Обставин припинення втечі особи, яка вчинила повний склад чи замах на розкрадання майна, окремо або у складі інших кримінальних правопорушень, умисне заподіяння тілесних ушкоджень чи вбивство людини або озброєний напад із будь-якою метою на фізичну особу чи на будь-який інший об'єкт, у процесі затримання такої особи під час скоєння вказаного кримінального правопорушення або відразу після його скоєння чи у будь-якій іншій ситуації, що виключає сумніви щодо того, що вказане кримінальне правопорушення вчинено саме цією особою.

2. Здоров'я людини, якій допускається умисне нанесення побоїв та/або заподіяння тілесних ушкоджень лише за обставин, що вказані у п. п. 1.2–1.4 цієї статті.

3. Честь, гідність, безпека та недоторканність людини, порушення яких допускається тільки в контексті обставин, що вказані у п. 1 цієї статті, і лише тією мірою, яка необхідна для досягнення тільки вказаної у цьому ж пункті мети, а також якщо порушення вказаних цінностей становить сутність належного ступеня суворості карально-виховної юридичної відповідальності, яка призначена та/або застосована відповідним державним органом чи іншим суб'єктом, якому такі повноваження делеговані певним положенням закону, з метою подолання антисоціальної девіантної поведінки певної особи, її покарання та перевиховання, реалізації супутньої та/чи відновлювальної юридичної відповідальності.

4. Недоторканність житла та/або іншого його законного володіння та/або майна людини, порушення чого допускається тільки в контексті обставин, що вказані у п. 3 цієї статті, а також з метою проведення

отримуючих слідчих дій у антикримінальній справі, забезпечення у цій справі відшкодування збитків та/або конфіскації майна, на користь суспільної безпеки та/або порятунку життя, здоров'я та/або майна іншої людини та/або майна юридичної особи».

XII. «Сутність і вичерпний перелік загальноправових причин, що виключають антисоціальність діяння»:

«Передбачені Особливою частиною Антикримінального, Адміністративного, Трудового, Де-факто майново-договірного або Де-юре майново-договірного кодексу України (іншої держави) діяння втрачають свою антисоціальність і перетворюються на правомірні суспільно корисні діяння за наявності таких обставин, як заподіяння збитків (шкоди та упущеної вигоди) у разі (внаслідок):

- 1) конкуренції норм права;
- 2) короткочасної конкуренції правових статусів різних соціосуб'єктів;
- 3) необхідної оборони;
- 4) крайньої необхідності;
- 5) виправданого ризику;
- 6) затримання особи, яка вчинила правопорушення;
- 7) психічного чи фізичного впливу;
- 8) виконання законного наказу чи розпорядження;
- 9) здійснення спеціального завдання щодо попередження, виявлення, припинення та розкриття організованої групи чи спільноти правопорушників».

XIII. «Сутність та перелік загальноправових обставин, що виключають або пом'якшують чи обтяжують вину особи, яка вчинила антисоціальне діяння»:

- 1) обставини, що виключають вину особи, яка вчинила антисоціальне діяння:
  - 1.1) паранещасний випадок (у разі заподіяння діянням суттєвих та більших збитків) або параказус (у разі заподіяння діянням менших, ніж суттєві, збитків);
  - 1.2) неосудність;
  - 1.3) юридична та фактична помилка;
  - 1.4) уявна обставина;
- 2) обставини, що пом'якшують вину особи, яка вчинила антисоціальне діяння (приблизний перелік такого роду обставин);

3) обставини, що обтяжують вину особи, яка вчинила антисоціальне діяння (вичерпний перелік таких обставин, серед яких має бути наступна обставина в такій редакції:

3.1) алкогольне, наркотичне, токсичне та будь-яке інше сп'яніння та/або інший стан, що знижує координацію та/або реакцію та/або будь-яке інше нормальне сприйняття навколишньої дійсності, в т. ч. і прийняття лікарських та/або інших легальних сильнодіючих препаратів окремо або у сукупності з іншими речовинами, навмисне застосування яких, як і будь-яке інше явне перевищення нормальних параметрів дії, наприклад, швидкості руху транспортного засобу та ін., означає появу у результаті такого діяння будь-яких наслідків із непрямим умислом (передбачав і хоча б і не бажав, але свідомо допускав настання будь-яких наслідків), якщо досягнення такого роду наслідків у цій ситуації не було вчинено із навмисною формою вини (передбачав і бажав настання такого роду наслідків)».

Після викладу запропонованих у попередній та цій статті кодексу переліків обставин має бути розкрито сутність кожного з них.

Представлені найбільш актуальні в контексті реалізації і розвитку євроінтеграційних процесів інноваційні редакції статей перспективного Конституційного кодексу України, а рівно будь-якої іншої країни світу, не претендують на завершеність. Вони створюють лише належну доктринальну, проектну законодавчу та іншу прикладну основу для започаткування широкої коректної наукової дискусії з розробки такого загальноновизнаного варіанту вирішення цих проблем, що був би не лише досить повно євроінтегрований, а, головне, презентував і подальший конструктивний розвиток відповідних європейських інституцій у контексті базисних євроінтеграційних принципів, насамперед із безумовного забезпечення верховенства права та дотримання і відновлення правового статусу особи та інших соціосуб'єктів, і таким чином демонстрував би найвищий рівень супроводження євроінтеграційних процесів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 16 вересня 2014 р. *Zakon.rada.gov.ua* : вебсайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
2. Заключительный акт Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе. Хельсинки, 1 августа 1975 г. *Zakon.rada.gov.ua* : вебсайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055#Text.
3. Парижская хартия для новой Европы: итоговый документ Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе. Париж, 21 ноября 1990 г. *Zakon.rada.gov.ua* : вебсайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_058#Text.
4. Загальна декларація прав людини (укр/рос) від 10 грудня 1948 р. *Zakon.rada.gov.ua* : вебсайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. *Zakon.rada.gov.ua* : вебсайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
6. Верховенство права. Доповідь Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеціанської Комісії). Венеція, 26 березня 2011 р. URL: [https://www.venice.coe.int/webformsdocuments/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)003rev-ukr](https://www.venice.coe.int/webformsdocuments/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev-ukr).
7. Концепція судово-правової реформи в Україні : затв. постановою Верховної Ради України від 28 квітня 1992 р. № 2296-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 30, ст. 426. *Zakon.rada.gov.ua* : вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2296-12#Text>.
8. Напрацювання проекту ЄС «Підтримка впровадження Угоди про асоціацію між Україною та ЄС» (Association4U). 04/02/2020 18:07. *Євроінтеграційний портал* : вебсайт. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/infografika/napracyuvannya-proektu-yes-pidtrymka-vprovadzhennya-ugody-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu>.
9. Кириченко О.А., Ланцедова Ю.О., Тунтула О.С. Інновації юриспруденції і законодавства в фармацевтичній діяльності : монографія. Варшава : RS Global Sp.z O.O., 2020. 97 с. URL: <https://monographs.rsglobal.pl/index.php/rsgl/catalog/book/30>.
10. Кириченко О.А., Ланцедова Ю.О., Тунтула О.С. Інновації юриспруденції та законності у сфері транспорту і транспортних технологій : монографія. Варшава : RS Global Sp.z O.O., 2021. 95 с. URL: <https://monographs.rsglobal.pl/index.php/rsgl/catalog/book/37>.
11. Кириченко О.А., Ткач Ю.Д., Бондаренко І.В. Інновації юриспруденції в забезпеченні журналістської галузі права та медіабезпеки : монографія. Варшава : RS Global Sp.z O.O.; Київ : Видавець Назаров О.А., 2022. 2-ге вид. 1012 с.